



# Fordypningsoppgave

**VBU723 Psykososialt arbeid med barn og unge**

**Læring og inkludering for høytfungerende barn med autisme**

Håkon Dretvik

Totalt antall sider inkludert forsiden: 29

Molde, 24.05.2018



## Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	<input checked="" type="checkbox"/>
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"><li>• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.</li><li>• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.</li><li>• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.</li><li>• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.</li><li>• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.</li></ul>	<input checked="" type="checkbox"/>
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. <a href="#">Universitets- og høgskoleloven</a> §§4-7 og 4-8 og <a href="#">Forskrift om eksamen</a> §§14 og 15.	<input checked="" type="checkbox"/>
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se <a href="#">Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver</a>	<input checked="" type="checkbox"/>
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens <a href="#">retningslinjer for behandling av saker om fusk</a>	<input checked="" type="checkbox"/>
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av <a href="#">kilder og referanser på biblioteket sine nettsider</a>	<input checked="" type="checkbox"/>

# Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Tore Andestad

## Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja  nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja  nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja  nei

Dato: 24.05.2018

**Antall ord: 7709**

## **Sammendrag**

Formålet med denne oppgaven har vært å se på hvordan miljøterapeuten i skolen kan være med å bidra, slik at høytfungerende barn med autismespekter diagnose, får best mulig læring og inkludering i et fellesskap. Antall barn med autismespekter diagnose i skolen er litt usikkert, men man regner med at for hver 150 barn i skolen er det et barn med en autismespekter diagnose.

I den forbindelse har jeg sett på hvilke kriterier litteraturen setter for hva som er forutsetninger for et godt skoletilbud og kjennetegnene for et godt skoletilbud. Teorien jeg har støttet meg på her er Martinsen, Nærland og von Tetzchner. Videre har jeg sett på hvilke utfordringer høytfungerende barn med autismespekter diagnose har. Her har jeg også støttet meg på teori av Martinsen, Nærland og von Tetzchner, samt at jeg har støttet meg på teori av Dubin. Jeg har også brukt artikler utgitt av PPT for Ytre Nordmøre og en artikkel fra autisimeforening.

Miljøterapeuten i skolen har en annen rolle enn læreren, så i drøftingen har jeg sett på hvordan læreren og miljøterapeuten kan spille hverandre gode for det beste for barnet med høytfungerende autisme, og jeg har også trukket inn erfaringer jeg selv har opplevd i min tid som miljøterapeut i skolen.

## Innhold

<b>1.0 Innledning</b> .....	<b>1</b>
1.1 Introduksjon og bakgrunn for valg av tema .....	1
1.2 Problemstilling .....	2
1.3 Definisjon av sentrale begreper .....	2
1.3.1 Autismespekterforstyrrelse .....	2
<b>2.0 Teoretisk referanseramme</b> .....	<b>4</b>
<b>2.1 Grunnleggende kjennetegn</b> .....	<b>4</b>
2.2 Stress .....	5
2.3 Innsikt i forståelsesproblemene .....	5
2.4 Forutsetninger og kjennetegn på et godt skoletilbud .....	6
2.5 Passivitet .....	7
2.6 Relasjon og tillit .....	7
2.7 Mobbing .....	8
<b>3.0 Metode</b> .....	<b>10</b>
<b>4.0 Presentasjon av resultat/funn relatert til problemstillingen</b> .....	<b>11</b>
<b>5.0 Diskusjon</b> .....	<b>13</b>
5.1 Opplevelser fra skoletiden .....	13
5.2 Barn med autisme trives best alene .....	15
5.3 Reaksjoner på omgivelsene .....	15
5.4 Hvordan kan miljøterapeuten være med å tilrettelegge slik at barn med høytfungerende autismespekter diagnose får best mulig læring og blir inkludert i et fellesskap? .....	16
5.4.1 Tilrettelegging for best mulig læring .....	16
5.4.2 Tilrettelegging for mest og best mulig integrering .....	18
<b>6.0 Avslutning</b> .....	<b>21</b>
<b>Litteraturliste</b> .....	<b>23</b>

## 1.0 Innledning

Min bakgrunn er vernepleier og de siste 10 årene har jeg jobbet med barn og unge i skolen. Jeg har ofte fått «ansvaret» for å legge til rette for en best mulig skolehverdag til elever med autismspekter diagnose. I videreutdanningen psykososialt arbeid med barn –og unge, som har vært en spennende og lærerik reise, har vi vært innom mange ulike tema og hatt flere spennende og nyttige forelesninger. Læringsstiene som har blitt lagt ut har også gjort at jeg som student har kunne møtt litt forberedt til samlingene på høgskolen. Da vi skulle velge oss tema til fordypningsoppgave, valgte jeg å holde meg innenfor temaet der jeg har fått mest arbeidserfaring siden jeg ble ferdig utdannet vernepleier i 2005.

### 1.1 Introduksjon og bakgrunn for valg av tema

Som miljøterapeut i skolen kommer man tett på elevene og spesielt de elevene jeg har fått «ansvaret» for. Jeg har ofte jobbet en til en, der eleven med autismspekter diagnose har vært en del ute av klassen og på eget rom med meg. Da har jeg erfart at man må være tålmodig og bygge stein for stein. Samtidig har jeg erfart at enkelte av elevene med autismspekter diagnose har uttalt at de syns det er «dumt» at de ikke klarer å være mer i klasserommet sammen med klassen sin. Enkelte av elevene har uttalt at de ikke føler seg inkludert i klassen og det igjen fører til at de ikke har så mange å være sammen med i friminuttene og på fritiden. Noen av elevene har også uttalt at de føler seg mobbet eller utestengt. Jeg har derfor ofte tenkt mye på hva jeg i samarbeid med lærer kan gjøre for å få inkludert disse elevene bedre og samtidig hjelpe dem til å få realisert sitt potensial faglig. Jeg har erfart at det å få en god relasjon til eleven og elevene er viktig, skal man nå gjennom med en god samtale og læring er det viktig at relasjonen er god og at elevene føler at det er tillit mellom lærer, miljøterapeut og elevene man jobber med. Elever med en autismspekter diagnose trenger å få egnede tilbud, slik at de kan få realisert sitt potensiale. Dette har jeg sett gjennom den erfaring jeg har fått i mine 10 år som miljøterapeut i skolen, og i samarbeid med gode lærere som har evnet og sett den enkelte elev og de utfordringer det kan gi å skulle undervise mellom 15 – 25 barn, der alle er unike mennesker med sine interesser, sin væremåte, sine sterke sider med mer. Det å gi individuelt tilpasset opplæring favner både ordinær undervisning og spesial undervisning. (<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte->

[behov/spesialundervisning/Spesialundervisning/Tilpasset-opplaring/](#)) Media og kanskje spesielt i filmens verden vil man fremstille personer med autismspekter diagnose som supermennesker. Her kan jeg nevne Rain Man, og Saga Noren fra serien «Broen» på NRK1. De blir fremstilt som ekstremt smarte og kan bidra til å skape et stereotypisk bilde av personer med en autismspekter diagnose. Videre har jeg gjennom min yrkeskarriere møtt flere miljøterapeuter som jobber i skole. Vi er ganske så samstemte i at ressursen, miljøterapeut, kan utnyttes enda bedre enn hva den i dag gjør. Denne forforståelsen har jeg tatt med meg da jeg kom frem til min problemstilling og videre inn i drøftingsdelen av oppgaven.

## **1.2 Problemstilling**

Tema for denne oppgaven er hvordan miljøterapeuten i skole kan bidra med sin kunnskap slik at elever med autismspekter diagnose får et best mulig egnet skoletilbud og hvordan elevene skal få realisert sitt evnemessige potensiale. Jeg har valgt å formulere følgende problemstilling:

*Hvordan kan miljøterapeuten være med å tilrettelegge slik at barn med høyt fungerende autismspekter diagnose får best mulig læring og blir inkludert i et fellesskap*

## **1.3 Definisjon av sentrale begreper**

Her vil jeg utdype hva jeg legger i begrepene jeg bruker i problemstillingen. Med miljøterapeut mener jeg minimum treårig høgskoleutdanning, bachelorgrad, og som jobber i barneskole, 1. – 7.trinn. Med barn mener jeg elever på 1. – 7.trinn. Med høyt fungerende autismspekter diagnose mener jeg barn som har et godt utviklet språk. Med læring mener jeg faglig utbytte og sosial kompetanse, slik at barna enklest og best mulig kan fungere på skolen. I et fellesskap mener jeg i klasserommet og på skolen.

### **1.3.1 Autismspekterforstyrrelse**

Autismspekterforstyrrelse blir kalt gjennomgripende utviklingsforstyrrelser fordi alle funksjonsområder som utvikles fra spedbarnstiden og fram til voksenalderen blir berørt, som oppmerksomhet mot ting i omgivelsene,



kommunikasjon og språk, samspillsferdigheter, kunnskaper og ferdigheter i kulturbestemte aktiviteter. (Martinsen, Nærland, Tetzchner 2015, 15)

Disse vanskene er med på å påvirke mange forskjellige forhold. Man har forholdet til familien, forholdet og samspillet med jevnaldrende, interesser, ferdighetene på skolen og i fritidsaktiviteter og mulighetene for å lykkes i arbeidslivet. Forskjellene i evner og hvordan barn med autismespekter diagnose tilpasser seg, gjør at disse barna trenger forskjellig undervisning og tilrettelegging slik at de best mulig lærer og utvikler seg optimalt.

(Martinsen, Nærland, Tetzchner 2015) Forekomsten av personer med autismespekter diagnose har økt de siste årene. Hovedårsaken til det er mer kunnskap om autismespekter forstyrrelser og at de som jobber med barn vet tydeligere hvilke tegn man skal se etter. Samtidig er det flere med mildere symptomer og normale intellektuelle evner som får en autismespekter diagnose. Studiene på forekomsten av antall personer med autismespekter diagnose varierer, en studie sier en forekomst på 6 av 1000 personer, mens en annen studie sier 1 av 100. (<https://www.fhi.no/fp/barn-og-unge/utviklingsforstyrrelser/autisme---faktaark/>)

## 2.0 Teoretisk referanseramme

Her vil jeg belyse teori som jeg mener er aktuell for å få en hensiktsmessig drøfting av problemstillingen jeg har valgt. Jeg vil også redegjøre for teoretiske begreper som jeg senere bruker i diskusjonsdelen. I denne delen av oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i litteratur fra Harald Martinsen, Terje Nærland og Stephen von Tetzchner, der de skriver om prinsipper for opplæring og tilrettelegging for språklig høytfungerende barn og voksne med autismspekterforstyrrelser. Jeg har også brukt litteratur fra Nick Dubin, der forfatteren, som selv har Asperger syndrom, forteller om sine historier med mobbing og presenterer flere antimobbestrategier som kan anvendes av skolepersonell. Jeg har også vært innom boka relasjonskompetanse skrevet av Jan Spurkeland samt metode og oppgaveskriving av Olav Dalland.

## 2.1 Grunnleggende kjennetegn

Hovedproblemene for mennesker med autismspekterforstyrrelse beskriver Martinsen, Nærland og von Tetzchner slik:

1. Språk og kommunikasjon
2. Forholdet til andre mennesker
3. Reaksjoner på omgivelsene

«Språklig høytfungerende mennesker med autisme er ofte spesielt opptatt av hva ord «presist» betyr.» (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 17) Dette ser man gjerne i barnealder der det da virker som barna med autismspekterforstyrrelse vil at hvert ord skal være unikt. Helst skal ordene bare ha en mening. Dette gjør det også utfordrende for barna med autismspekterforstyrrelse å forholde seg til andre mennesker. Det er vanskelig å vite hva andre mennesker føler, har interesse for og hvilke intensjoner de har. «Både hva andre gjør og hvorfor de gjør det blir ofte ubegripelig». (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 20) Dette fører ofte til misforståelser, brudd på sosiale regler og man blir oppfattet som sosiale klønede. Høyt fungerende barn med autismspekterforstyrrelse forstår ofte ikke hva som sårer eller støter andre, derfor kan de ofte si ting som ikke alltid passer seg og som oppleves som støtende. I forholdet til hvordan man reagerer på omgivelsene vil barn med autismspekterforstyrrelser gjerne ha en oversikt, blant annet i hva som skal skje og i ulike situasjoner. Men ifølge Martinsen, Nærland og Tetzchner er det at barna med autismspekterforstyrrelser skiller seg mest ut i at de er interessert i andre ting enn det

jevnaaldrende er interessert i. De vil leke med det som opptar dem, særinteressen deres og de vil gjerne sortere ting, de vil gjerne kategorisere og plassere ting i rekke og etter størrelse. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015)

## 2.2 Stress

Stress betyr påkjenning eller belastning og er et medisinsk og psykologisk begrep introdusert av kanadieren Hans Selye i 1936. (<https://snl.no/stress>) Mange opplever stress en eller annen gang, det kan være i korte perioder eller i lengre perioder. Hos personer med autismespekterforstyrrelse er dette noe som ofte oppleves daglig og er et gjennomgående trekk. Opplevelsene kan være frustrasjon og problemer, gjerne sett i sammenheng med at kravene fra omgivelsene oppleves som for store. Mange voksne med autismespekterforstyrrelse kan fortelle at da de gikk på skolen opplevde de klasseromssituasjonen så stressende at de koblet helt ut og ikke fulgte med på det læreren snakket om. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015)

## 2.3 Innsikt i forståelsesproblemene

«En forutsetning for et godt opplæringstilbud til språklig høytfungerende barn med autisme er at alle som er involvert i arbeidet, skjønner deres forståelsesproblemer». (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015:68) Alle som jobber med høytfungerende barn må å ha kjenneskap til diagnosen og de kognitive særtrekkene for det enkelte barn. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015) Martinsen, Nærland og von Tetzchner går så langt som å si at grunnsteinen i undervisningstilbudene til disse barna er innsikt i forståelsesproblemene. Kjenner ikke læreren til de kognitive særtrekkene, ser man på barna i denne gruppen med «vanlige» briller og man oppfatter de høytfungerende barna som umulige, uhøflige, late eller vrangvillige. Videre sier Martinsen, Nærland og von Tetzchner at de elevene som irriterer læreren mest er de som ikke klarer å følge klasseromsreglene. De som sier svaret uten å rekke opp hånda først og vente på å få ordet. Er temaet i undervisningstimen også innenfor særinteressen til barna kan de gjerne komme med lange utgreiinger eller foredrag om temaet. Det å få innsikt i forståelsesproblemene løser ikke «alt», men er med på å gjøre det lettere å «lese» høytfungerende barn med

autisme og læreren eller miljøterapeuten blir mer vår for hvordan man uttrykker seg. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015)

## 2.4 Forutsetninger og kjennetegn på et godt skoletilbud

Kjennskap til autisme og de kravene skolen i dag blir stilt overfor når det gjelder tilbud til elever med funksjonshemninger, medfører at en rekke forhold må bli tatt hensyn til i undervisningen av språklig høytfungerende barn med autisme.

(Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 70)

Det er fire forutsetninger for et godt skoletilbud.

1. Lærerne og andre fagfolk har solid forståelse av barnets forståelsesvansker
2. Det er utarbeidet en individuell plan
3. Det er utarbeidet en individuell opplæringsplan
4. Timene er planlagt i god tid før undervisningen blir gitt

(Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 70)

Det er viktig at hver enkelt time er godt forberedt i god tid før timen starter.

Opplæringsmålene skal være analysert og ser at man eleven ikke klarer å nå de målene, skal målene endres. Man må også passe på at målene er i tråd med det som står i elevens individuelle plan. Samtidig må læreren velge en undervisningsmetode som er tilrettelagt eleven med autismespekter diagnose. Her må man ta hensyn til elevens sterke og svake sider. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015)

Åtte kjennetegn på et godt skoletilbud.

1. Det er klare opplæringsmål for hver undervisningstime
2. Det er formulert kriterier for når de enkelte opplæringsmålene er nådd
3. Lærestoffet er valgt og lagt til rette ut fra barnets kognitive særtrekk og forutsetninger
4. Opplæringsmetoder og eksempler er valgt ut fra barnets kognitive særtrekk og forutsetninger
5. Skoledagen er strukturert for å gjøre den forutsigbar
6. Det sosiale miljøet på skolen er lagt til rette for å gjøre skoledagen mindre belastende for barnet
7. Lærerne forholder seg på en helhetlig måte til barnets liv og barnet som person og samarbeider med familien

8. Det er samsvar mellom innholdet i undervisningen og målene i barnets individuelle plan

(Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 71)

Skolen er et system og en organisasjon der det jobber flere enn bare lærere og andre fagfolk. Det er viktig at personer i ledelsen og administrasjonen har den kunnskapen og forståelsen av høytfungerende barn med autisme som gir læreren og andre fagfolk riktig støtte og sette av tid til å planlegge undervisningen godt. Ledelse og administrasjon må gi læreren og andre fagfolk støtte til å kunne undervise på en «annen» måte uten at læreren og andre fagfolk kommer i en umulig situasjon overfor kolleger. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015)

## 2.5 Passivitet

Barn med autismspekterforstyrrelse kan i unødvendig høy grad bli avhengig av andre mennesker. Mangler man oversikt og forståelse fører det til utfordringer med å forstå hva man skal gjøre. Da må andre fortelle dem hva de skal gjøre og hva det er som skjer. Klarer man ikke forstå og delta på aktiviteter på og utenfor skolen, blir man passivisert og avhengig av andre for å kunne delta. Om dette vedvarer over tid og man hele tiden er avhengig av andre, kan det føre til en generell hjelpeløshet og de er avhengig av andre selv i situasjoner de kunne klart selv. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015)

## 2.6 Relasjon og tillit

«Relasjon betyr forhold, forbindelse, (årsaks-)sammenheng eller samhörighet».

(<https://snl.no/relasjon>)

Tillit er bærebjelken i alle relasjoner. Den er en følelse som utvikles gjennom interpersonlige erfaringer og bygges ved repeterte tillitvekkende handlinger.

Den er av emosjonell art og kan ikke gis eksakte beskrivelser og mål. Det er et av de mange begrepene vi kjenner verdien av, men ikke helt kan forklare med vårt språk. (Spurkeland 2012, 35)

Videre er det viktig å la det udokumenterte «ligge». Som fagfolk får vi høre rykter og vi mottar personvurderinger, som ikke er dokumenterte. Da er det viktig at vi navigerer med en relasjonell integritet som rettesnor. (Spurkeland 2012)

I heftet «TA GREP» henviser de til Thomas Nordahl som sier at «Klasseledelse og relasjon er to sentrale trekk ved læreryrket som også er avgjørende for elevenes læringsutbytte. Videre sier man i det samme heftet at Jan Spurkeland beskriver relasjonskompetanse som «ferdigheter, evner, kunnskap og holdninger som etablerer, utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjoner mellom mennesker». Videre sier heftet «TA GREP» at skal man ha mulighet til å påvirke et annet menneske positivt, må det andre mennesket oppleve at man er på lag. Er det da en elev så må den eleven ha en opplevelse av at jeg eller læreren liker han/henne. Dette høres enkelt ut, men kan noen ganger være like vanskelig som det høres enkelt ut. «TA GREP» henviser til Spurkeland at det er den voksne på skolen som må ha hovedansvaret for å bygge en relasjon til elevene. Læreren eller andre voksne på skolen må ta ansvar for å empati, medfølelse og forståelse. I en relasjonsbyggende samtale med en elev trekker Spurkeland frem fem makroområder for hva samtalen skal inneholde.

1. Elevens totale trivselssituasjon, man vil få frem «hele» eleven. Hjemmesituasjon kan være like viktig eller viktigere enn skolesituasjonen. Man vektlegger det positive.
2. Faglig status. Her vektlegges det positive. Hva går bra på skolen og så bygger man videre på det.
3. Læring. Finne ut hva skal til for at eleven lærer enda bedre. Her kan man gjøre avtaler med eleven og hjemmet.
4. Avtaler. Ha konkrete og målbare delmål. Her er det viktig at man følger opp om det skal ha en effekt. Når det skal følges opp må også inngå i avtalen.
5. Samtalens verdi. Dette blir vurdert av eleven.

## 2.7 Mobbing

Mobbing er gjentatt negativ eller ondsinnet atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vansker for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig eller sårende måte er også mobbing. Atferden må finne sted 2 eller 3 ganger i måneden eller oftere for å defineres som mobbing.

(<http://www.godskole.no/mobbing-og-krenkende-atferd/hva-er-mobbing>)

Dette er definisjonen av mobbing brukt av Utdanningsdirektoratet i forbindelse med elevundersøkelsen. Språklig høytfungerende barn har flere kjennetegn som gjør at de lett kan bli et offer for mobbing.

1. Lav toleranse for frustrasjon
2. Ensporethet
3. Motoriske vansker
4. Godtroenhet
5. Auditivt vansker, man bruker lang tid på formulere gode svar
6. Problemer med å tolke kroppsspråk
7. Spesielle interesser
8. Kulturell analfabetisme, man kjenner ikke til emnene i populærkulturen
9. Mangel på fantasi eller at når det blir feil å fortelle sannheten i en sosial situasjon
10. Merkelig språkbruk, man kan bli sett på som en miniprofessor

(Dubin 2010, 45-46)

Dubin er opptatt av å støtte mobbeofrene og hvordan man kan gjøre det. Man må kjenne barnet og hvordan det reagerer. Språklig høytfungerende barn er ofte ikke klar over når de blir mobbet. Det å få inn på individuell opplæringsplan til eleven hva som er mobbing, er viktig, for da kan eleven lære seg ferdighetene som trengs for å gjenkjenne mobbing og eleven kan melde ifra når det skjer. Videre er det viktig at de lærerne og andre fagfolk på skolen er i forkant, slik at høytfungerende barn kan slippe flere av de episodene der de skiller seg ut. Er det for eksempel en elev som er overfølsom i forhold til støy og vil skille seg ut negativt når brannalarmen går, kan læreren eller andre fagfolk si i fra til eleven om at han kan ta med seg ørepropper slik at støyen dempes. Eller om overgangen mellom time og friminutt er vanskelig, så får eleven noen minutter ekstra på denne overgangen. Slike ting må også skrives ned i en individuell opplæringsplan. (Dubin 2010) Et trygt tilfluktssted kan også være til nytte. Elever som oftere enn andre får et sinne eller angstutbrudd blir ofte utpekt som et mål av mobberne. Da er det greit at de høytfungerende elevene har et rom de kan gå til, når de kjenner at et utbrudd er på vei. Det er viktig at skolemiljøet legger til rette for minst mulig utbrudd hos høytfungerende elever. (Dubin 2010)

### 3.0 Metode

For å finne relevant litteratur til oppgaven, ble jeg enig med min veileder tidlig i januar om at min lærer på videreutdanningen kunne tipse meg med aktuell litteratur. Jeg sendte en mail til min lærer og fikk åtte lenker tilbake. Jeg leste igjennom innholdet i lenkene, og satt igjen med at innholdet i en av lenkene kunne jeg bruke i min oppgave. I begynnelsen av april oppsøkte jeg biblioteket på Høgskolen i Molde, der fikk jeg hjelp til å søke på Oria. Jeg brukte søkeordene: *asperger, syndrom, opplæring*. Fikk da to treff der det ene var boka til Martinsen, Nærland og von Tetzchner som raskt fattet min oppmerksomhet. Etter å ha bladd og lest litt i den fant jeg ut at den var innenfor mitt tema og min tenkte problemstilling. I og med at jeg også skulle skrive om inkludering i et fellesskap og med min bakgrunn og erfaring fra skole, søkte jeg på: *asperger, syndrom, mobbing*. Da kom boka til Nick Dubin opp som eneste treff. Jeg bladde raskt i den og den fattet også min interesse, da forfatteren er en mann med Asperger syndrom som forteller om sin oppvekst og det han opplevde. Boka presenterer også en del antimobbestrategier som jeg mente kunne bidra til å gi meg noen svar på hvordan barn med høyt fungerende autismespekter diagnose kan bli inkludert i et fellesskap. Ved søk i google fant jeg en masteroppgave der tittelen er «sosial inkludering av en elev med autisme i den ordinære skolen». Etter å ha lest deler av den oppgaven fikk jeg noen ideer til hvordan jeg kan bygge opp min oppgave og jeg kunne se mer av hvordan lærerne jobber for å inkludere barn med autisme i den ordinære skolen.

(<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/11389/thesis.pdf?sequence=1>)



## 4.0 Presentasjon av resultat/funn relatert til problemstillingen

Som ansatt på en skole på ytre Nordmøre samarbeider vi med PPT for ytre Nordmøre. De har gitt ut åtte hefter som heter «TA GREP». Heftene er et satsingsområde for ytre Nordmøre PPT med mål om å få et godt læringsmiljø på skolene på ytre Nordmøre. Det ene heftet handler om relasjonsbygging til elever. Jeg fattet min interesse for dette heftet da jeg har erfart at relasjon til elevene er viktig for å skape en god læringsarena for elevene.

«Pålitelighet eller reliabilitet er et kriterium for kvalitet i forskning og handler om hvorvidt det arbeidet du har presentert, er til å stole på». (Dalland 2017, 55) Kildene som PPT Ytre Nordmøre har oppgitt som brukt i heftet «TA GREP», er mange og flere forfattere er kjente. Thomas Nordahl er en av dem og er professor ved Høgskolen i Innlandet. Videre bruker også PPT artikler fra Udir. De fleste av artiklene er også utgitt i nyere tid, 2008 – 2015, og jeg ser på det som oppdatert informasjon. Det som kan være en svakhet ved heftet er at det er «litt kort», slik at man kan gå glipp av dybde informasjon. Man får mange tips og ideer til hva man kan gjøre i arbeidstiden, for å jobbe med relasjon, men dybde informasjonen om hvorfor det fungerer så bra er ikke tilstrekkelig tatt med. Samtidig er det et tett samarbeid mellom PPT og skolen der jeg jobber, slik at vi kan få vite mer enn det som står i heftet om det er ønskelig eller det er behov for det. Slik sett velger jeg å bruke heftet «TA GREP» fra PPT Ytre Nordmøre som en artikkel i min oppgave og fordi det er flere tips i heftet jeg bruker i min daglige jobb i forhold til relasjon til elevene og fordi jeg vektlegger det med god relasjon i forhold til høytfungerende elever som viktig.

«Barn med ASD i barneskolen» er artikkel nummer to jeg har valgt å bruke. Det er et hefte eller en artikkel som er utgitt av Autismeforeningen i Norge. Forfatteren er Harald Martinsen, som også er en av forfatterne av boka «språklig høytfungerende barn og voksne med autismespekterforstyrrelser, det er en bok jeg har brukt mye i denne oppgaven.

Hensikten med heftet «Barn med ASD i barneskolen» er å gi kortfattet informasjon om diagnosegruppen og hva et godt pedagogisk til gruppen inneholder. Artikkelen gir et kort og godt innhold av hva som er viktig å gjøre i forholdet til barn med ASD i skolen. I artikkelen får jeg tips, samtidig med at jeg kan trekke linjer til egne erfaringer. Kvaliteten på artikkelen syns jeg er god, og for pårørende og fagfolk i skolen gir den mange gode tips

for hvordan man kan legge til rette for gode pedagogiske opplegg i skolen. Artikkelen gir litt samme inntrykk som heftet «TA GREP». Man får tips og ideer til hvordan legge til rette for elever med Autisme spekter diagnose, men for å finne dybden og resultater om det dette faktisk virker er ikke tilstrekkelig vektlagt, samtidig er det kanskje ikke det man kan forvente av en artikkel av denne omfang heller. Da syns jeg det har vært veldig greit å kunne bruke boka til Martinsen for å gå enda mer i dybden. Så i diskusjonsdelen av denne oppgaven vil jeg bruke noe av det hefte gir meg, så bruke boka til Martinsen for å gå mer i dybden når jeg drøfter.

## 5.0 Diskusjon

Som nevnt tidligere i oppgaven min, er det en økning i antall personer som får en autismspekter diagnose. En studie viser at 6 av 1000 personer har en slik diagnose og en studie sier 1 av 100 personer. Tar man disse tallene så kan man si at i en skole der elevtallet er mellom 150 – 200, så finner man minimum en elev med en autismspekter diagnose. Hvordan kan man som miljøterapeut være med å tilrettelegge slik at disse elevene får best mulig læring og blir inkludert i et fellesskap? Jeg vil først i denne diskusjonsdelen se nærmere på hva litteraturen sier om høytfungerende voksne og hva de minnes fra skoletiden. Dernest vil jeg se nærmere på samspillet med andre mennesker før jeg ser nærmere på reaksjoner på omgivelsene. Dette er de tre hovedproblemene Martinsen m.fl lister opp. Jeg vil også under hvert punkt komme med egne erfaringer for å vise at mine erfaringer stemmer overens med den litteraturen jeg har funnet. I siste del av diskusjonen vil jeg vil drøfte funn i litteraturen opp mot egne praksiserfaringer og komme med forslag til konklusjoner for hva jeg som vernepleier kan bidra med, slik at barn med høytfungerende autisme får best mulig læring og blir inkludert i et fellesskap.

### 5.1 Opplevelser fra skoletiden

De fleste språklig høytfungerende voksne med autisme forteller om en vond skoletid med mistriivsel og stress. Det er i stor grad deres forståelsesproblemer og de dårlige sosiale kunnskapene og ferdighetene som er årsaken til det. Høytfungerende barn opplever stadig misforståelser, at de ikke forstår det som blir sagt og hva som er forventet av dem, og at andre mennesker ikke forstår hvorfor de snakker og handler som de gjør. Lærere gir ofte oppgaver på en måte som er uklar og uforståelig for dem, slik at skoledagene deres kommer til å bestå av stadige nederlag. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 57)

Martinsen, Nærland og von Tetzchner har her brukt en god del litteratur og forskning fra utlandet. En god del av denne litteraturen er også av nyere dato, 2012 – 2015. Forfatterne er også ledende fagpersoner innen feltet barn og unge med Asperger syndrom og tilrettelegging av skoletilbudet for denne gruppen. Så jeg vil si at litteraturen jeg henviser til her, lar seg bruke til å belyse og beskrive problemstillingen min. (Dalland 2017) En av hovedgrunnene til at jeg velger å sitere Martinsen, Nærland og von Tetzchner her, er at

min egen erfaring tilsier det samme. Jeg har møtt flere barn med godt utviklet språk som har uttalt det samme til meg. Læreren skjønner meg ikke. Assistenten tror jeg er dum. Rektor holdt meg fysisk igjen da jeg skulle gå fra skolen etter en krangel, alt jeg ville var å være for meg selv. Dette er ting som er med på å skape mistriivsel hos barn med godt utviklet språk. Ta sitatet med at læreren ikke skjønner meg. Litteraturen sier at lærere gir oppgaver som er uklare og uforståelige for barn med godt utviklet språk. Elevene må analysere det læreren sier, det er noe som tar tid og legger beslag på kognitive ressurser. Det oppstår et tidspress, tidspresset kan føre til utålmodighet hos medelevene og læreren, de begynner å mase på eleven med godt utviklet språk. Det igjen kan føre til konflikter. Konflikter kan være onde og vanskelige, og i sum blir dette en kontinuerlig stressituasjon for disse elevene. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015) Jeg tenker at dette har jeg sett igjen, så mange ganger. Barn med godt utviklet språk som ikke vil på skolen fordi at de har vært i en konflikt og opplevelsen av skolehverdagen er et stress der de ikke blir forstått. Autismeforeningen har gitt ut et hefte der de kommer med informasjon om hva et godt pedagogisk tilbudet til barn og unge med ASD inneholder. Autismeforeningen nevner som punkt en at man må ordne struktureringstiltak slik at barna får oversikt og kontroll. Her nevner autismeforeningen at en rammestruktur presenteres i en dagsplan. Jeg tenker også at det er viktig, og har selv erfart hvor viktig det kan være, om dagsplanen er tydelig og konkret nok. Jeg kan ta et eksempel fra egen erfaring. En språklig høytfungerende gutt skulle på svømming. Det stod på dagsplanen til gutten og gutten visste at det var svømming. Svømming er noe gutten liker og gleder seg til. Det å kunne se hvor langt man kunne svømme på tid, også «leke» seg litt med tallene i etterkant for å se hvor fort man svømte i km/t eller m/s var veldig kjekt. Så nedtur ble stor da svømmetimen begynte og læreren ga beskjed om at i dag er det frilek. Hele bassenget ble opptatt av elever som dykket, lekte med ball osv. Eleven «min» gikk derfor rett i garderoben, skiftet og gikk tilbake til skolen. Dette er et eksempel på en dagsplan som ikke er tydelig og konkret nok, samt at lærer eller jeg (miljøterapeuten) ikke kommuniserte nok i forkant slik at vi kunne ha holdt av en lengde i bassenget til eleven slik at han kunne gjøre det han hadde mest lyst til. Alle slike små historier kan være med på å gjøre skolen til en plass som høytfungerende barn minnes med mistriivsel. Med min problemstilling kan det jo høres ut som om jeg er fast bestemt på at høytfungerende barn ikke blir inkludert i skolen og ikke får god nok opplæring. Jeg er ganske sikker på at noen får god opplæring og får realisert sitt potensial, jeg tror også at noen blir og er inkludert i skolen, men med egne erfaringer har jeg sett at det er en vei å gå og det er en av grunnene til at jeg kom frem til den problemstillingen

som jeg landet på. Videre så viser jo den nevnte litteratur først i denne diskusjonsdelen at mange har opplevd tiden på skolen som vond og med stress og mistriksel.

## **5.2 Barn med autisme trives best alene....**

«Det er hovedsakelig en myte at høytfungerende barn og ungdommer med autisme trives best alene». (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015, 59) Men ofte er det et vanlig problem for høytfungerende barn. Det sosiale repertoaret er begrenset, de har vansker med å forstå sosiale sammenhenger og med det fører et stress og ubehag. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015) Jeg har selv hatt samtaler med høytfungerende barn som har sagt at de ikke opplever å ha noen venner, verken på skolen eller i fritiden. Da jeg spør de om de synes det er greit, har jeg fått til svar at det synes de ikke. De vil mer enn gjerne ha en venn eller flere, som de kan snakke med i friminuttene. Som de kan henge med på fritiden eller ha overnattingsbesøk av eller være på overnattingsbesøk hos. Jeg spør da om hvorfor det ikke lar seg gjøre, og har som oftest fått til svar at det er på grunn av at ingen liker å gjøre det samme som dem selv.

## **5.3 Reaksjoner på omgivelsene**

Høytfungerende barn kategoriserer omverdenen. Kanner (1943) beskrev dette først, som *tvangsmessig opptatthet av at ting skal være like*. Dette er et av mange trekk som barn med ulike typer autisme har til felles. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015) Her kunne jeg ha fortalt mange historier, men velger å si litt om den som jeg synes har hatt størst innvirkning på en av mine elever. Denne eleven hadde gitt beskjed til sine foreldre om at han nektet å gå på skolen om jeg var borte fra jobb. Dette på grunn av at eleven da ikke visste hvem som møtte han/hun da det ringte inn, om den personen som møtte han/hun skulle være «sammen» men han/hun hele dagen med mer. Eleven var veldig opptatt av at ting skulle være likt, og fant det bedre å være hjemme enn å gå på skolen om jeg var borte. Dette er et av de mest «ekstreme» tilfellene jeg har møtt i min tid i skolen, men samtidig viser det hvordan høytfungerende barn kan tenke og tenker.

## **5.4 Hvordan kan miljøterapeuten være med å tilrettelegge slik at barn med høytfungerende autismespekter diagnose får best mulig læring og blir inkludert i et fellesskap?**

### **5.4.1 Tilrettelegging for best mulig læring**

I stortingsmelding nr.11 sier man følgende:

Læreren har avgjørende betydning for elevenes læring i skolen. Gode lærere gjennomfører opplæringen med struktur og engasjement. De er faglig dyktige, gir relevant og rettferdige tilbakemeldinger og tilpasser opplæringen til elever og fag.

(<https://www.regjeringen.no/contentassets/dce0159e067d445aacc82c55e364ce83/no/pdfs/stm200820090011000dddpdfs.pdf>) Dette sier noe om rollen til læreren i den norske skolen

og det høres bra ut. Min erfaring tilsier at det er vanskelig for lærerne å se alle elevene like mye, og at det er en stor jobb med å lage individuelle opplegg til alle i en klasse. Derfor har jeg også, som jeg nevnte i min innledning av oppgaven, fått ansvaret for elever som ikke «passer» inn i den ordinære undervisningen. Jeg mener at med noen enkle grep, så kan tiden inne i klasserommet bli lengre og bedre for høytfungerende barn. Nesten alle av de lærerne jeg har samarbeidet med sier at de har hatt lite eller ingen ting om forskjellige diagnoser på lærerhøgskolen. Så punkt en på hva en miljøterapeut kan bidra med i skolen er kunnskap og informasjon om enkelte diagnoser, slik at læreren får en forståelse av barnet og barnets forståelsesvansker, slik Martinsen, Nærland og von Tetzchner beskriver som punkt en i forutsetninger for et godt skoletilbud. Jeg sier ikke at en miljøterapeut har fasit for hvordan læreren best får en slik forståelse, men jeg sier at en miljøterapeut kan bidra til å øke denne forståelsen hos en lærer med et høytfungerende barn i klassen. I min bachelor utdanning hadde vi ganske mye om autisme og den kunnskapen kan miljøterapeuten videreformidle til lærerne. Som punkt to vil jeg, som Martinsen, Nærland og von Tetzchner nevne Individuell plan (IP). En miljøterapeut kan fint være koordinator for en ansvarsgruppe og således ha ansvaret for at en IP er på plass, er oppdatert og at alle i ansvarsgruppen trekker i samme retning. Er det høytfungerende barnet også inkludert og hørt i en ansvarsgruppe, er det det beste, mener jeg. Her avgjør selvfølgelig alder på barnet, men jeg har erfaring med at et barn på 12 år fikk være med på ansvarsgruppemøter

og si hva han ville bli når han ble voksen og hvilke retninger han ville velge på videregående skole m.m. Dette gjorde at alle fagfolk trakk i samme retning og jobbet sammen med eleven for at han skulle lykkes til å nå sine mål. Som miljøterapeut er man også opplært i at man skal se hele mennesket, mens de lærerne jeg har hatt som kolleger har vært mest opptatt av hvordan få barnet til å lære mest mulig på skolen. Slik sett mener jeg at det er bedre om en miljøterapeut leder en ansvarsgruppe og har ansvaret for en IP, også får læreren bidra med sitt fag, det pedagogiske og hvordan få lært barnet best mulig ut i fra forutsetningene til barnet og rammebetingelsene læreren har å jobbe ut i fra. Jeg mener, og har aldri møtt en lærer som har vært uenig i at man skal og bør spille hverandre gode slik at det blir til det beste for barnet. Punkt tre er i følge Martinsen, Nærland og von Tetzchner at det er utarbeidet en individuell opplæringsplan. Det å gi individuelt tilpasset opplæring favner både ordinær undervisning og spesial undervisning, sier Udir. Her mener jeg det er læreren som har det største ansvaret nettopp i form av den kunnskap en lærer har. Martinsen, Nærland og von Tetzchner lister opp at læreren skal ha klare opplæringsmål for hver time. Det skal være klare formulerte kriterier for når opplæringsmålene er nådd og stoffet skal være valgt og lagt til rette slik at det er ut i fra barnets kognitive særtrekk og forutsetninger. Læreren skal også ha en strukturert skoledag som er forutsigbar for elevene. Hva kan så en miljøterapeut bidra med for at høytfungerende barn får best mulig læring, all den tid læreren gjør det som allerede er beskrevet av meg i denne oppgaven? Jo, jeg mener at miljøterapeuten kan bidra med å bryte ned for eksempel dagsplanen en lærer har for skoledagen og eventuelt timen. Jeg brukte tidligere i oppgaven en historie om en svømmetime som ikke gikk bra for et høytfungerende barn. En miljøterapeut kan være i forkant og samtale med lærer om hva timen inneholder, og videre bringe denne informasjonen til eleven. Da kan læreren gjør det den er god på, planlegge timen godt også kan miljøterapeuten bringe dette videre til eleven og håpe at læreren holder seg til det som er blitt sagt at timen skal inneholde. Artikkelen «Barn med ASD i barneskolen» kaller dette for rammestruktur og situasjonsstruktur. Rammestrukturen er den strukturen som «alltid» er der. Hovedaktiviteter, hvem som er til stede og at det gjentar seg fra dag til dag. Dette blir presentert i en dagsplan. Situasjonsstruktur er den strukturen som er innebygd i øktene i rammestrukturen. Det skal hjelpe eleven til å vite hva som skal skje og hva som er forventet av dem. I tillegg vil det hjelpe dem til å få en oversikt og forutsigbarhet og etter hvert vil det også hjelpe dem til å vite hva som er forventet av dem og at de kjenner reaksjonene til de voksne som er rundt seg. Har læreren rammestrukturen på plass, og læreren og miljøterapeuten samtaler vil

miljøterapeuten kunne være i forkant og hjelpe eleven til å vite hva timen inneholder samt at dette også kan hjelpe læreren slik at eleven kan være med på timen uten at det skal oppstå noe. Jeg mener at en slik struktur er en vinn-vinn situasjon, i og med at den bidrar til at eleven er informert og vet hva som skal skje og hva som er forventet av han/hun, samt at læreren da, forhåpentligvis, kan gjennomføre timen med det høytfungerende barnet i klassen og at eleven er der på lik linje med resten av klassen.

En miljøterapeut i skole kan da bidra med følgende for at høytfungerende elever får best mulig læring:

1. Gi lærerne en forståelse av forståelsesvanskene
2. Være koordinator i en ansvarsgruppe
3. Sørge for at situasjonsstrukturen er på plass

#### **5.4.2 Tilrettelegging for mest og best mulig integrering**

Med utgangspunkt i at det er en myte at høytfungerende barn og barn med autisme trives best alene, vil jeg nå se på hva en miljøterapeut kan bidra med for en mest og best mulig integrering for disse elevene i et klasserom og på skolen. Det at svært mange voksne høytfungerende med autisme minnes tiden på skolen som noe negativt, er en tankevekker for meg. Jeg tenker med engang at hva kan jeg som miljøterapeut gjøre i min jobb for at «mine» elever skal tenke tilbake på skoletiden som noe positivt og kjekt. Martinsen m.fl skriver at det er i stor grad forståelsesproblemene og de dårlige ferdighetene og den sosiale kunnskapen som er årsaken til at de ser tilbake til tiden på skolen som noe negativt. Jeg har allerede i drøftingen vært inne på hvor viktig det er med en individuell opplæringsplan, der det faglige var i sentrum. Nå vil jeg se på hva en individuell opplæringsplan kan inneholde, også utenom det «faglige», setter faglige i hermetegn da det for meg er innlysende at sosial læring er noe faglig man må lære seg på skolen. Jeg mener det må være et eget «fag» på individuell opplæringsplan. Lærere og andre fagfolk på en skole må kjenne til forståelsesproblemene høytfungerende barn har, også må man forsøke å lære høytfungerende barn sosiale regler og hva som forventes av dem i ulike settinger. Forståelsen av sosiale regler og normer er mangelfull hos høytfungerende barn. (Martinsen, Nærland og von Tetzchner 2015) Jeg mener derfor det er viktig at et slikt punkt kommer inn på individuell opplæringsplan og blir en del av det faglige høytfungerende barn må få læring i på skolen. Klarer man å få lært høytfungerende barna sosiale regler vil man også ta bort mye av stresset de opplever i en skoledag, og man kan få



integrering i stedet for isolasjon. Jeg har opplevd barn som har vært i en konflikt i et friminutt på grunn av misforståelser rundt uskrevne sosiale regler, og da dette barnet har valgt å være alene i friminuttene i mange dager etterpå i frykt for nok en gang å havne i en konflikt. Martinsen, Nærland og von Tetzchner nevner at mange gutter, spesielt på småtrinnet (1.-4.klasse) har en jente i klassen som hjelper disse guttene til å få en bedre skoledag. Da er det viktig at denne jenta får litt oppmerksomhet for den «jobben» hun gjør. Videre mener jeg at en miljøterapeut kan ha enetimer med barnet, der man konkret jobber med læring av sosiale regler og ferdigheter, uti fra hva som står beskrevet i individuell opplæringsplan. Det at et høytfungerende barn også får jobbe i liten gruppe, kan være med å bidra til økt forståelse for sosiale regler og være med på å skape integrering ved at bånd blir knyttet. I heftet «TA GREP» skriver de at når elever jobber i grupper er det en god anledning for voksne til å jobbe med sosial kompetanse og relasjonsbygging. «TA GREP» nevner også at det er viktig at det er de voksne som deler inn i gruppene, slik at man unngår at de sårbare elevene faller utenfor. «TA GREP» nevner noen tips til hvordan man kan organisere disse gruppene for å styrke relasjonene mellom elevene.

1. man deler ut roller til elevene
2. man deler ut poeng for godt samarbeid og fordeling

Jeg mener at dette er noe en miljøterapeut kan bistå læreren i. Læreren er inne og gjør det han/hun kan best, undervise klassen også kan miljøterapeuten jobbe med relasjoner mellom elevene som er ute på gruppe og ta en samtale en til en med det høytfungerende barnet i etterkant av gruppearbeidet.

Dubin kommer med ti kjennetegn som gjør at mennesker med Asperger syndrom lett kan bli offer for mobbing, disse ti kjennetegnene har jeg skrevet tidligere i oppgaven. Noen av disse kjennetegnene mener jeg det kan være vanskelig å gjøre noe med, de høytfungerende barna er født med dem og må leve med dem. Tenker da på for eksempel motoriske vansker som er synlige i kroppsøving og ved skriving tegning, særinteressene merkelig språkbruk som gjør at enkelte kan se på disse barna som «små professorer». Det man derimot kan gjøre noe med og som artikkelen «Barn med ASD i barneskolen» også sier noe om, er hvordan lykkes med sosial deltakelse. Jeg mener at om man klarer å få høytfungerende barn med i det sosiale, så vil også mulighetene for å bli mobbet betydelig mindre.

Artikkelen sier blant annet noe om omvendt integrering. At et høytfungerende barn får jobbe med eller velge ut en aktivitet barnet mestrer godt. Så finner man et eller to barn til med samme interesse slik at de sammen kan utføre aktiviteten eller oppgaven. Da er det ofte at det høytfungerende barnet imponerer de andre med sin kunnskap, styrke og/eller

ferdigheter. Dette er noe en miljøterapeut kan ha ansvaret for å organisere og gjennomføre. En annen strategi kan være at det høytfungerende barnet får undervisning en til en i et aktuelt tema som resten av klassen jobber med. Så på tampen av timen kommer eleven inn når man vet at eleven kan svare på noe eller fortelle noe om det aktuelle temaet. Dette bidrar gjerne til å gi klassekameratene et positivt inntrykk av eleven. Jeg har selv en erfaring med dette, der en elev laget en powerpoint om hai på enerom med meg, mens resten av klassen hadde undervisning i klasserommet med temaet livet i havet. På slutten av timen kom eleven «min» inn i klasserommet og viste frem powerpoint som hadde blitt til på enerom. Etter timen fikk eleven flere gode og positive tilbakemeldinger fra klassekameratene som var imponert over både powerpointen og innholdet i den. Alle slike oppgaver der høytfungerende barn får vist frem sine ressurser til klassen eller skolen, mener jeg er med på å hindre stigmatisering og mobbing. Som fagperson må man bare ha i bakhodet at man ikke hjelper til for mye i settinger man vet det høytfungerende barnet mestrer, slik at barnet ikke blir passivt og lært hjelpesløs.

En miljøterapeut i skole kan bidra til mer og bedre inkludering ved:

1. Å lære de høytfungerende barna sosiale regler og hva som forventes av dem, ut i fra hva som står beskrevet i IOP
2. Å la de høytfungerende barna delta i en liten gruppe der de får oppleve mestring og deltakelse, styrt av en miljøterapeut
3. Å jobbe en til en med det høytfungerende barnet i deler av en skoletime, før man på slutten av timen går inn i klassen og barnet får vist frem sine ressurser til klassen.

## 6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å belyse hvordan en miljøterapeut kan jobbe med høytfungerende barn i skole, og hvordan miljøterapeuten kan være med å tilrettelegge for best mulig læring og inkludering i et fellesskap. Jeg har sett på artikler av nyere dato og litteratur av nyere dato, samt litteratur skrevet av en forfatter som forteller sine historier om det å leve med Asperger syndrom. Jeg har også prøvd å tenke litt tverrfaglig, da man som miljøterapeut på skole ikke er overlatt til seg selv, men er avhengig av til tider tett dialog med andre fagfolk og da helst lærerne eller administrasjon. Som jeg nevnte i innledningen, kom jeg frem til min problemstilling på bakgrunn av en forforståelse jeg og andre miljøterapeuter i skolen har. Noen av hovedelementene jeg kom frem til er at miljøterapeuter i skolen kan bidra til bedre læring ved å øke kunnskapen og forståelsen av forståelsesproblemerne til høyt fungerende barn hos lærerne og andre fagfolk ved en skole. Videre kom jeg frem til at fagfolk kan spille hverandre gode ved godt samarbeid og tett dialog, med en ansvarsavklaring. Lærerne gjør det som de er best på, å undervise, også gjør miljøterapeutene det de er gode på. Det kan være å lede ansvarsgrupper der man skal tenke helhet, det kan være å lære bort sosial kompetanse ved å ha et høyt fungerende barn i en liten gruppe samt samtale med høyt fungerende barn og om situasjonsstruktur og være i forkant for mest mulig positive opplevelser for de høyt fungerende barna.

Jeg kunne gjerne ha hatt tid og omfang til å sett på enda mer, men måtte begrense meg for å komme i mål. Det hadde vært interessant å intervjuet høyt fungerende barn i dagens skole, for å hørt hva de sier om hvordan de trives i dagens skole, og hva de eventuelt ønsker av endringer i skolen for at skoledagene skal bli enda bedre. En problemstilling jeg tenker da, kan være: Hvordan mener barn med ASD i skolen skal til for at de skal få best mulig læring i skolen? En annen problemstilling som jeg syns er spennende er, psykisk helse hos barn med ASD i skolen. Jeg skulle gjerne visst mer om omfang av psykisk helse og eventuelt problemer det gir hos dagens barn og unge med ASD i skolen.

Jeg hadde hele tiden underveis med arbeidet i oppgaven tanker om at dette skal være en oppgave en rektor kan lese og tenke at slik har jeg ikke tenkt at miljøterapeuten kan jobbe. Jeg og flere av de andre miljøterapeutene jeg har snakket med, opplever seg selv mer som «håndtlangere» til læreren, enn å være en faglig ressursperson som har mye å bidra med i dagens skole. Videre blir det spennende å se og følge hvordan kommunene i landet har tenkt at det dagsaktuelle temaet «psykisk helse i skolen» skal følges opp. Er det her tenkt

at miljøterapeutene skal eller kan bidra med sin kunnskap? Skal lærerne ha «enerett» på hva som er rett og galt i skolen, eller skal man ha et tverrfaglig team rundt hver elev?

# Litteraturliste

## Bøker

Dalland, Olav. (2017) Metode og oppgaveskriving. Oslo:Gyldendal Norsk Forlag

Dubin, Nick. (2010) Asperger syndrom og mobbing. Oslo:Kommuneforlaget AS

Martinsen, H., Nærland, T., Tetzchner, S. (2015) Språklig høytfungerende barn og voksne med autismspekterforstyrrelse. Oslo:Gyldendal Norsk Forlag

Spurkeland, Jan. (2012) Relasjonskompetanse. Oslo:Universitetsforlaget

## Artikler

<https://autismeforeningen.no/2015/03/19/barn-med-asd-i-barneskolen/>

<http://www.pptytrenordmore.no>

## Nettlenker

<https://www.fhi.no/fp/barn-og-unge/utviklingsforstyrrelser/autisme---faktaark/>

<http://www.godskole.no/mobbing-og-krenkende-atferd/hva-er-mobbing>

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/11389/thesis.pdf?sequence=1>

<https://www.regjeringen.no/contentassets/dce0159e067d445aacc82c55e364ce83/no/pdfs/stm200820090011000dddpdfs.pdf>

<https://snl.no/stress>

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte->

[behov/spesialundervisning/Spesialundervisning/Tilpasset-opplaring/](https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialundervisning/Spesialundervisning/Tilpasset-opplaring/)